

Posudek diplomové práce

Název práce: Analýza vybraných výukových materiálů se zaměřením na prezentaci gramatického učiva

Autorka práce: Bc. Terezie Červáková

Vedoucí práce: PaedDr. Dagmar Švermová

Oponentka: PhDr. Tamara Bučková, Ph.D.

Akademický rok: 2019/20

Diplomová práce autorky Bc. Terezie Červákové se zabývá **analýzou učebnicových souborů: *Themen aktuell 1* a *Direkt neu 1*** s cílem zjistit, do jaké míry tyto výukové materiály poskytují prostor pro zajištění **efektivity osvojení mluvnického učiva** v závislosti na metodách jeho prezentace, způsobu a intenzitě nácviku a upevňování gramatických jevů v obou výukových souborech využívaných k výuce němčiny na gymnáziích a středních odborných školách.

Hypotézy, ze kterých diplomantka vychází, ověřuje pomocí parciální analýzy a metodou testu.

Analýza učebnicových souborů je zaměřena na kvalitativní a kvantitativní složky nácviku a upevňování gramatických jevů, a jak bylo již uvedeno výše, i na způsob prezentace. Pomocí **testu** diplomantka srovnává v obou výzkumných skupinách stupeň osvojení vybraných jazykových jevů probíraných zhruba ve stejné etapě výuky, tj. gramatické učivo obsažené v prvních šesti lekcích obou učebnicových souborů. Výsledky testu naznačují, že žáci učící se podle učebnicového souboru tzv. páté generace, ve které autoři využili širší a pestřejší škály jazykových cvičení a inovativních metodických postupů, včetně induktivního přístupu k prezentaci mluvnického učiva, dosáhli lepších výsledků.

V „teoretické“ části práce **představuje** Bc. Terezie Červáková učebnice a **učebnicové soubory** na pozadí „historického“ vývoje metod, které ovlivnily celkové pojetí výukových materiálů, jejich funkci a zpracování. V této souvislosti si všímá rovněž metod alternativních a současných výukových trendů, kde jsou uplatňovány individuální a diferencované přístupy a moderní technologie.

Na základě studia odborné literatury autorka popisuje metodickou **koncepti učebnic**, způsob zpracování obsahu, jeho náročnost, kvalitu a kvantitu textové složky a efektivitu cvičení, motivační aspekty zpracování, včetně ergonomických vlastností výukového materiálu. Charakterizuje **katology kritérií** k hodnocení učebnic, např. Stockholmský a Mannheimský katalog a pro posuzování výukových materiálů v České republice významný katalog kritérií související s udělováním schvalovacích doložek Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy. Pro následnou analýzu a komparaci výukových materiálů *Themen aktuell 1* a *Direkt neu 1* je využit tzv. Stockholmský katalog a částečně i kritéria MŠMT.

V kapitole 3 jsou prezentovány **metody** a techniky **pedagogického výzkumu** obecně. Z nabízených metod si autorka práce zvolila ve shodě se sledovaným cílem parciální analýzu obou výše uvedených učebnic a ověření míry a trvalosti osvojených jazykových prostředků pomocí srovnávacího testu. Diplomantka se v obou ověřováních zaměřila pouze na vybrané gramatické jevy, způsoby jejich prezentace, formy nácviku, upevňování a dosažené výsledky.

V úvodu „praktické“ části diplomové práce popisuje autorka oba sledované výukové materiály, vysvětluje pojem „parciální analýza“. Analýza se věnuje čtyřem sledovaným gramatickým jevům, které budou dále předmětem testování (přivlastňovací zájmena, časování modálních sloves, časování sloves se změnou kmenové samohlásky a zápor). Bc. Červáková se zaměřuje jak na způsoby prezentace, tak na způsob a frekvenci nácviku zejména cvičení jazykových a předřečových, ale všímá si rovněž úlohy řečových cvičení, ve kterých se již, v automatizované podobě, tyto jevy také vyskytují. Analýze jsou podrobeny **všechny složky** obou učebnicových souborů (učebnice, pracovní sešit a další doplňkové materiály). Přehled, resp. klasifikaci vybraných cvičení v obou učebnicových souborech ukazují tabulky na straně

53-54 (přivlastňovací zájmena), 68-70 (modální slovesa), 81-83 (časování sloves se změnu kmenové samohlásky), 92-94 (zápor). **Výsledky** analýzy autorka podrobně **komentuje**.

Kapitola 6 se zabývá **testováním** vybraných gramatických jevů. Nejprve je představen výzkumný vzorek (obě gymnázia s čtyřletým studijním cyklem, sledovaný ročník 1, počet respondentů 14 a 16) a struktura testu. I když je ověřování zaměřeno především na efektivitu a trvalost nácviku gramatických jevů v daných učebnicových souborech, je třeba, jak Bc. Terezie Červáková správně uvádí, vzít v úvahu i **další proměnné**, jako např. osobnost učitele a jeho metodickou vybavenost, využívání dalších materiálů a tím i rozšíření možností a variability nácviku, sociální složení žákovské skupiny (cizinci, žáci s určitými výukovými problémy...), zájem žáků o výuku němčiny. **Výsledky** testu jsou stručně shrnuty v subkapitole 6.2. Diagramy, které jsou v příloze práce, umožňují srovnání nejen typologie cvičení, kvantifikace cvičení sledovaných jevů v učebnicích *Themen aktuell 1* a *Direkt neu 1*. Graf na straně 116 zcela konkrétně ukazuje, že dosažené výsledky mohou ovlivnit nejen kvantitativní faktory, tj. počet cvičení na daný gramatický jev ve výukovém materiálu, ale rovněž i faktory kvalitativní (charakter a typologii cvičení, didaktické zpracování a způsob nácviku).

Hypotéza autorky, že koncepce učebnice může do značné míry ovlivnit výsledky výuky, se potvrdila. Učebnice *Direkt neu 1* dává více prostoru aktivizujícím metodám, včetně induktivní metodě prezentace gramatického učiva, která „...pozitivně ovlivnila kvalitu a trvalost zapamatování“ (Červáková, T. s. 104).

Hypotéza zabývající se kvalitou a kvantitou cvičení potvrdila, že „...širší a pestřejší škála cvičení ovlivňuje upevnění učiva a vede k automatizaci daného jevu“ (Červáková, T. s. 104). Jak je patrné z grafů v příloze, v učebnici *Direkt neu 1* najdou žáci nejen více cvičení na dané gramatické jevy, ale i zajímavější způsoby a motivující formy nácviku vedoucí k praktickému použití daného jevu v komunikaci.

Zjištění autorky lze považovat za relevantní. **Efektivitu výuky** může poměrně zásadním způsobem **ovlivnit kvalita učebnicového souboru** a proto jeho výběru, jakožto stále ještě hlavního výukového média, by měla být věnována ze strany učitelů náležitá pozornost.

Závěrem: Diplomová práce autorky Bc. Terezie Červákové je psána česky, obsahuje abstrakt a klíčová slova v češtině a angličtině a rovněž závěr v češtině a stručné resumé v němčině. Rozsah práce je 111 stran včetně seznamu primární a sekundární literatury a dalších zdrojů, které byly v diplomové práci využity. Práce obsahuje na stranách 112-120 přílohy (diagramy, grafy a vzor testových úloh), které přehlednou formou dokládají výsledky analýzy výukových materiálů a vyhodnocení testu.

Předložená práce je logicky uspořádána, teoretická část je zpracována na základě reprezentativního vzorku odborné literatury české i zahraniční proveniencí. Diplomovou práci lze hodnotit jako zdařilou a zároveň ji doporučit k obhajobě s navrženým hodnocením **v ý b o r n ě**.

Otázka k obhajobě:

Jak jste prosím zjistila, že právě tyto dva učebnicové soubory patří k často používaným výukovým materiálům na gymnáziích (viz Abstrakt)? Je k dispozici nějaká statistika, či existuje průzkum nakladatelství Hueber a Klett?

PaedDr. Dagmar Švermová

V Praze dne května 2020

